

Het gebied rond de Neusiedler See (Fertő-tó):

de groeve van Fertőrákos en de St. Margarethen-groeve

door Anneke de Jong

Vanuit Oostenrijk kun je op twee manieren richting de Hongaarse grens rijden.

De eerste mogelijkheid is recht toe recht aan, via de snelweg Wenen-Boedapest. De tweede manier is om bij Wenen even richting Graz te rijden en dan vervolgens de afslag naar Sopron te pakken.

De regio Sopron is aantrekkelijk vanwege oude stadjes en bosrijke natuur en u vindt er ook een thermaalbad.

Niet ver van Sopron ligt de voormalige groeve Fertőrákos, dicht bij de grens met Oostenrijk. Net over de grens ligt op Oostenrijks grondgebied de nog steeds in gebruik zijnde groeve van St. Margarethen.

Fertőrákos

Tijdens het Mioceen, zo'n 10 miljoen jaar geleden, leefden kalkalgen, die uiteindelijk voor de vorming van een kalkpakket zorgden: de Leitha-kalk. Deze kalkalgen zijn met behulp van zonlicht in staat om calciumcarbonaat in hun weefsels te binden en kunnen dicht bij de kustlijn leven tot op een diepte van ongeveer honderd meter.

Er strekte zich in het Mioceen een (binnen)zee uit over het zuiden van Frankrijk en Duitsland, Oostenrijk tot in Hongarije. Later werd deze zee (de Pannonische Zee) aan de randen opgevuld met zand en brokken gesteenten, die door rivieren werden aangevoerd. Één van die rivieren was de Leitha, waarnaar de kalk werd genoemd.

Afb. E - 1. Fertőrákos. De Leitha-kalksteen is eeuwenlang geëxploiteerd, enorme "grotten" waren het gevolg.

Tijdens de sedimentatie van de Leitha-kalk vonden er regelmatig vulkanische asregens plaats, waardoor in de kalk dunne tuflaagjes ontstonden.

Na de terugtrekking van het water is de Leitha-kalk hard geworden en veranderd in kalksteen.

Stille getuigen van de Pannonische Zee zijn de fossiele haaientangstenen, resten van schelpen, zeekomkommers en vissen, die in de Leitha-kalksteen worden gevonden.

De Romeinen maakten circa 2000 jaar geleden al gebruik van de over het algemeen makkelijk te kerven kalksteen. De stadsmuren van Sopron, voor een deel nog te aanschouwen, zijn eruit opgetrokken. De Romeinen noemden de stad: Scarbantia. Later werden ook huizen in de naaste omgeving met het materiaal uit de groeve gebouwd. Ook in Wenen werden prachtige gebouwen opgetrokken uit de Leitha-kalksteen. De groeve was in gebruik tot aan de Tweede Wereldoorlog. Daarna werd er in de enorme zalen, die in de loop der jaren tijdens het ontginnen van de kalksteen waren ontstaan, tijdelijk een Messerschmitt werkplaats gemaakt. U kunt er een kijkje nemen. Afb. E -1.

Omdat de akoestiek in de zalen zo goed is werd er in 1970 een theater geopend, waar met name tijdens het Festival van Sopron en in de verdere zomermaanden uitvoeringen worden gehouden en concerten worden gegeven. Er is plaats voor 759 mensen. In 1982 en 1985 tot 1986 werd de groeve gereconstrueerd en u kunt de groeve nu gaan aanschouwen zoals hij uiteindelijk is geworden. Eromheen is een korte wandeling te maken over een goed begaanbaar pad met uitzichten tot over de Neusiedler See en ver over Oostenrijks gebied. Misschien heeft u geluk en vindt u een fossiel. Ik nam wat kalkzand mee, dat na thuiskomst microfossielen bleek te bevatten. Op een meter of 75 afstand van de oude groeve ligt een nog in gebruik zijnde kalkgroeve, waarnaast zich ook het atelier van een kunstenaar bevindt, die uit de kalksteen prachtige beelden maakt.

St. Margarethen-groeve

Een paar kilometer verder, maar dan op Oostenrijks grondgebied, ligt de St. Margarethen-groeve. Wilt u vanuit Hongarije rechtstreeks naar deze groeve, neem dan de fiets, dan ben je er namelijk zo. Met de auto moet je een eind omrijden om zowel heen als terug de officiële grens te kunnen passeren. Fietsen zijn o.a. te huur in het plaatsje Fertőrákos. Er loopt overigens een fietspad om het hele Neusiedler-Seegebied heen.

De St. Margarethen-groeve, ook wel de Römersteinbruch genoemd, is tot een toeristische attractie gemaakt. De naam zegt het al, ook hier was al 2000 jaren geleden sprake van kalksteenwinning en ook uit dit gebied werden blokken kalksteen gehaald om gebouwen in Wenen te bouwen.

Al vanaf het parkeerterrein zijn grote en kleine, overigens voor het grootste deel aardige beelden te zien, die door verschillende kunstenaars in de groeve zijn gemaakt. Afb. E - 2. Je moet erlangs om bij de kassa te komen. Op dat moment word je je al bewust van het commerciële

aspect in tegenstelling tot de groeve van Fertőrákos. Ook de entreprijzen ontlopen elkaar fors. Bij de kassa staan in een vitrine allerlei fossielen uitgestald. In de 19de eeuw is hier het skelet van een "oerdolfijn" gevonden, dat zich nu in het museum in Budapest bevindt. In die tijd behoorde het gebied van het

Burgenland, waarin de groeve ligt, nog tot het Hongaarse grondgebied. In 1924 werden ook nog twee schedels van zeekeoien gevonden, deze zijn in het museum in Eisenstadt te bewonderen. Na 1962 zijn er nog meer bijzondere fossielen gevonden, zoals de skeletdelen van een reuzenhert, een wolharige neushoorn, een

Afb. E - 2. St. Margarethen. De tamelijk poreuze, lichtgele kalksteen is een geliefd materiaal voor beeldhouwers in de omgeving.

beer en een paard, die 23.000 jaar geleden in dit gebied rondwandelden. Op één van de skeletdelen bevinden zich sporen van bewerking door de mens. Mogelijk is hier sprake van bewijs voor de oudste aanwezigheid van de mens in het Burgenland.

Voor je via een aangegeven route de groeve ingaat passeer je een vogelpark, waar het publiek bezig gehouden wordt met een

roofvogelshow. De groeve stelt verder niet zoveel voor, maar via borden langs de route kun je een aardig beeld krijgen van de groeve en zijn geschiedenis.

Langs het pad waren op verschillende plaatsen kunstenaars bezig om beelden te maken. Met plezier demonstreerden zij hun techniek en resultaten.

Als je weer verder loopt sta je ineens voor een afgezet gebied in de groeve, terwijl dit juist het gebied is, waar je eigenlijk wilt rondsnoeven: een nog in bedrijf zijnd deel van de groeve. Vergeet het maar, de bewaking is er als de kippen bij om je terug te fluiten. Jammer, geen kans om fossielen te zoeken!

Er zijn wel allerlei fossielen, mineralen en uit kalksteen gemaakte producten te koop.

Het Burgenland is een prachtig gebied, waar de druiventee een centrale plaats inneemt.

De plaatsen als Morbisch en Rust met mooie oude huizen en kerken lijken in eerste instantie verlaten. Als je echter richting het meer rijdt merk je dat er een drukte van belang heerst, want het zijn echte badplaatsjes.

De Neusiedler See, of in het Hongaars Fertő-tó, ligt slechts voor een heel klein deel op Hongaars grondgebied. De oppervlakte van het meer bedraagt ruim 340 km², waarvan ongeveer 255 km² tot Oostenrijk behoort. Het meer ligt in een wijd dal, met eromheen heuvels bedekt met wijngaarden en enorme rietvelden, waar je de kans loopt veel vogelsoorten tegen te komen. Al in de tijd van het IJzeren Gordijn kwamen de regeringen van Oostenrijk en Hongarije overeen van het gebied een beschermd natuurgebied te maken. Aansluitende uitgestrekte natuurgebieden bevinden zich ook ten oosten van het meer. Het gebied rond Sopron in Hongarije en het Burgenland in Oostenrijk leent zich bijzonder voor het maken van fietstochten. Alleen al in het Burgenland strekken de fietspaden zich over honderden kilometers uit.

Zand van de Donaubocht (Visegrád)

Als een ware levensader stroomt de Donau dwars door het Hongaarse land. Lage en hoge waterstanden wisselen elkaar af en veel materiaal uit hogere delen van het stroomgebied wordt aan de oevers afgezet. Bij de Donaubocht of Donauknie boven Budapest, in de buurt van Visegrád en Dömös, wordt heel wat zand gedeponeerd. Mensen met een voorliefde voor zand zijn hier zeker nieuwsgierig naar. Hoog op het strand aan de Donau bij Visegrád vond Anneke de Jong zand met een hoge concentratie van natuurlijk aangerijkte zware mineralen. Afb. E - 3 en 4. Dit concentraat bleek veel magnetiet te bevatten, en verder ilmeniet, veel granaat en veel van het vulkanische mineraal hyperstheen

Afb. E - 4. Afzetting van geconcentreerd zwaar zand van de monsterplaats van afb. E - 3. Foto's: Anneke de Jong.

andesiet, en laat de Donau nu juist in zijn grote bocht heenbreken door dit vulkanische gesteente, dat in het omringende Visegrád-gebergte voorkomt! En de granaat? De herkomst moet zeker gezocht worden in de metamorfe massieven die in het stroomgebied van de Donau voorkomen.

Afb. E - 3. Monsterplaats van Donauzand in de buurt van Visegrád.